

יתרו

א. בשייכות להכתוב בפרשתנו: "ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם", ארו"ל: "גנאי הוא למשה וששים רבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך ה'". וצריך להבין מהו הפי' "שלא אמרו ברוך וכו'" — הרי משה ובניו אמרו שירה: לה' אחר הגם דקרי"ס?

ואין לפרש שהגנאי הוא שלא אמרו ברוך על יצי"מ (כ"א על קרי"ס) דא"כ "העיקר חסר מן הספר".

ויובן זה בהקדים מ"ש בווהר: דעד שלא בא יתרו והודה להקב"ה לא ניתנה התורה לישראל; וכשבא יתרו ואמר: "ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו' עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים גו'", עי"ז פעל ד"אסתלק קוב"ה ביקרי' עילא ותתא ולבתר יהב אורייתא בשלימו".

ולכאורה קשה להבין: איך יתכן שכל מעלתם בקודש של משה ואהרן וש"ר מישראל — קודם שבא יתרו — לא הי' מספיק עדיין שתנתן ה' תורה לישראל, ולא זכו לה אלא לאחר (שגם) יתרו הודה להקב"ה ואמר "כי גדול ה' מכל האלקים"?

דהנה גם לפי פירוש השני של "כהן מדין" (שהי' כומר לע"ז) הי' מורה על גדולתו של יתרו בענין הידיעה וההשגה, דהרי תחילת טעותם

- 7) מכילתא ר"פ יתרו, רש"י ויגש מז, כד. שמות ב, טז.
- 8) שמו"ר פ"א, לב. מכילתא ר"פ יתרו.
- 9) פסוק יא.
- 10) והרי אפילו "בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב" (ב"ב כג, א. וראה פסחים ג, א).
- 11) פרש"י ית, ה.

- 1) יח, יוד.
- 2) סנהדרין צד, א. מכילתא עה"פ.
- 3) ואם הכוונה על הלשון "ברוך" דוקא — אי"מ: מהו היתרון בלשון זה על הלשונות דשירת הים?
- 4) ומובן שעד"ז אי"מ מ"ש המהרש"א (סנה' שם) "שלא אמרו ברוך ה' גוי על גס עצמם" — דלכאורה הרי אמרו כל השירה!!
- 5) ח"כ סו, ב. סח, א (ונתבאר ב"ה ויאמר משה תש"ט סעיף ו' ואילך, לקו"ש ח"ד ע' 1271).
- 6) פסוק י, יא.

ידיעה והשגה בכל הממוצעים שבכל העולמות עד למעלה מעלה [אלא שבהיותו כהן מדין טעה והכירם כ" ממוצעים שיש להם כוח ושלטון — וזוהי עבודה זרה]. מובן מזה גדול השגתו השכלית של יתרו.

מזה מובן שפיר דזה שהכתוב מ" תארו שהי' "כהן מדין" הכוונה לספר בשבחו — שהי' שר ונכבד בארץ מדין והי' "יושב בכבודו של עולם" במובן הגשמי (לפי' הא' של "כהן מדין") וגם הי' "כומר לע"ז", מכיר בכל ע"ז — הכי גדול בהבנה שכלית (לפי פי' הב', כי שניהם אמת) — ועכ"ז הניח את כל גדולתו והשיבותו ובא להתגייר.

ג. ולפי הסברה זו, שיתרו הי' גדול בחכמה וידיעה, יובן מ"ש בזהר שדוקא ע"י הודאתו ניתנה התורה: דאיתא בזהר יי עה"פ יי "וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות" — שה"יתרון" שבחכמה דקדושה נמשך ובא דוקא "מן הסכלות", היינו ע"י הבירור של חכמה דלע"ז יי, שהיא הנקראת "סכלות". ונמצא דכאשר יתרו, שהי' חכם גדול בחכמה דלע"ז, בא ללמוד תורה ואמר, כי גדול ה' מכל האלקים" (וכפרש"י הנ"ל) — נעשה ע"ז בירור בחכמה דלע"ז עד שנת" הפכה לחכמה דקדושה, ובמילא נתוסף ממנה (מן הסכלות) יתרון אור בחכמה דקדושה. ולכן דוקא הודאתו של יתרו, מכיון שהמשיכה יתרון אור בחכמה דקדושה, היא שפעלה את הענין ד" נתינת התורה (שהיא חכמתו ית')

של הטועים והנטפלים לעבודה זרה באה (בעיקר) ע"י הבנה והשגה. כמ"ש הרמב"ם יי ש"אמרו הואיל והאלקים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם כו' ראויין הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד. וזהו רצון הא-ל כו'".

כלומר, אעפ"י שכן הוא האמת, שהשפעת החיות האלקית נמשכת ב" עוה"ז הגשמי ע"י הכוכבים ומזלות, וכמארז"ל יי "אין לך עשב למטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל" — אעפ"כ אסור לכבדם וכו' בשביל זה, כי אין להם שום בחירה ורצון משלהם, והם רק "כגרזן ביד החוצב בו" לעשות כרצון ממ"ה הקב"ה יי.

וכשם שישנם ממוצעים בעוה"ז — הכוכבים והמזלות, שע"י באה השפעת החיות לעוה"ז — שבאמת הם בטלים במציאותם בתכלית (והמייחס להם איזה כוח וממשלה ה"ז עובד עבודה זרה); כמ"כ ישנם מלאכים ממוצעים בעולם היצירה ובעולם הבריאה וכ" מש"נ כי גבוה מעל גבוה שומר וגבו" הים עליהם יי — וגם שם, בעולם היותר נעלה, האזהרה לדעת שהם רק כגרזן ביד החוצב בו יי; ואדרבה: כל שהממוצעים הם במדריגה נעלית יותר — יש עלוליות יותר לטעות בזה.

וזוהו הפי' "שהי' (יתרו) מכיר בכל ע"ז שבעולם כו'". היינו שהיתה לו

(12) הלכות ע"ז בתחלתו.

(13) ביר פי"ו ו. זח"א רנא, א.

(14) ראה בארוכה ד"ה מים רבים תשי"ז ובהנסמן שם.

(15) קהלת ה, ז. נת' בארוכה באוה"ת

וארא ד"ה ברבות נשא (ע' קלא) וש"נ.

(16) ולהעיר ממחז"ל אליו ולא למדותיו

— שזוהו בנוגע אצילות ולמעלה מאצילות (ראה לקו"ת הוספות לויקרא גא, ג ובכ"מ).

(17) ח"ג מו, ב.

(18) קהלת ב, יג.

(19) וראה ד"ה ויאמר משה הנ"ל סעיף

ב' ואילך.

ולא ניתנה תורה עד שבא יתרו והודה
— עד שנתברר גם החכ' דלעו"ז.

וטעם הדבר י"ל: אעפ"י שהחיבור
דעליון ותחתון בקרי"ס הי' בכל ה'
עולמות יי, מראש כל המדריגות עד
סוף כל דרגין יי — מ"מ לא נכלל
בחיבור זה אלא "התחתון" שבדרגות
הקדושה גופא, אבל לא שהגיע הבני'
רור והעלי' גם ב"תחתון" שבלעו"ז
(דמה שהמצריים טובעו בי"ס, אי"ז
שהם נתבררו ונודככו, אלא שמציאותם
נאבדה ונתבטלה).

ומטעם זה, שהלעו"ז לא נברר עדין
בקרי"ס, הי' אפשר להיות שיבוא עמ'
לק להלחם עם בני'. דלכאוי, מאחר
שהגילוי אור דקרי"ס נמשך (למעלה)
בכל המדריגות; וגם למטה בעוה"ז,
הרי לא זו בלבד, שמסוף העולם ועד
סופו "שמעו עמים" שמועה זו ד'
קרי"ס יי, אלא שגם דאו את הנס
בעיני בשר, כי "נבקעו כל המימות
שבעולם" יי; ועוד יותר, שגילוי זה
פעל בהם ביטול ושבירה, כמ"ש יי
"שמעו עמים ירגזון וגו' נמוגו כל
יושבי כנען" ועד שהיו כל האימות
יראים להלחם בישראל — ואיך יתכן
שלאחר כ"ז יבוא עמלק להלחם עם
בני' ? אלא שהענין הוא כנ"ל: מאחר
שהמציאות עצמה דלעו"ז לא נתבררה

למטה — שלוה צ"ל המשכה ממקום
נעלה ביותר.

אמנם הרי ידוע בענין ההכנה לאיזה
ענין, כי צ"ל (ההכנה) מעין אותו
הדבר שמכינה לו — וא"כ זה גופא
דורש ביאור: מהו הענין בבירור ה'
חכמה דלעו"ז שבו וע"י הוא הכנה
למ"ת?

אך הענין, דהנה מבואר בכ"מ יי
שקודם מ"ת "גזר (הקב"ה) ואמר ה'
שמים שמים לה' והארץ נתן לבנ"א יי,
כשביקש ליתן התורה בטל גזירה
ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליו'
נים והעליונים ירדו לתחתונים" —
היינו שבמ"ת נעשה התחברות המעלה
והמטה, שה"תחתון" עולה ונכלל בה'
"עליון" — וכעין זה הוא הבירור של
חכמה דלעו"ז (בחי' תחתון ביותר)
ועלייתה בחכמה העליונה; ולכן הרי
זה הכנה לענין דמ"ת.

ד. ובהכנה זו למ"ת (ע"י בירור
החכ' דלעו"ז) יש יתרון גם על ההכנה
למ"ת שע"י קרי"ס. דהנה ידוע דגם
קרי"ס הו"ע החיבור דעליון ותחתון,
וכמבואר בכ"מ יי שבקרי"ס נעשה חי'
בור דעלמא דאתכסיא (ים) ועלמא
דאתגליא (יבשה); וגם זה הוא בב'
האופנים הנ"ל במדרש, מלמעלה למטה
ומלמטה למעלה: המשכת עדאת"כ ב'
עדאת"ג והעלאת עדאת"ג בעדאת"כ יי.
— הרי שגם קרי"ס היתה הכנה
למ"ת, ואעפ"כ לא הי' די בהכנה זו

24 שער האמונה פי"ז.
25 לשון התניא ס"ב. — הלשונות
"מדריגות" ו"דרגין" יש לבאר ע"פ הידוע
(תו"א פ' משפטים, וראה לקו"ש ח"י שיתה
א' לפ' וירא) שלשון תרגום הוא אחוריים
דל' הקודש, ולכן כותב "מראש כל המדי'
ריגות", שהוא ראש ב"מדריגות" (לשון
הקודש), "עד סוף כל דרגין", סוף ה"דרגין"
(לשון תרגום).

26 מכילתא ר"ם יתרו.
27 מכילתא שמות יד, כא.
28 בשלח טו, יד"טו.

20 שמו"ר פי"ב, ג תנחומא וראא יס.
21 תהלים קטו, טז.
22 ראה תו"א ולקו"ת (כמסומן בה'
מפתח ערך קיי"ס).
23 שער האמונה פני"ד, והחרים תרל"א
צ"ה.

זו ד"קרי"ס ומלחמת עמלק? ועוד: מאי טעמא שמדייק בלשונו לומר "ומלחמת עמלק" (שמדגיש מלחמתו של עמלק ולא נצחונם של ישראל). ולכאוי הול"ל "הצלת ישראל". מפלת עמלק וכיו"ב (להשמיענו עיצומו של הנס)?

אמנם עפ"י הנ"ל יובן: דווקא ב' ענינים אלו ששמע יתרו — "קרי"ס" (היינו שענין החיבור דהעליון והתחתון אפשרי הוא וגם נעשה בפועל) "ומל" חמת עמלק" (דמוכיח דהחיבור עדיין אינו בשלימותו, כי עדיין הקליפה מתנגדת) ולכן בא (יתרו) "והודה ל' הקב"ה וכי"ו". ז.א. לתקן ולהשלים את החיבור ע"י בירור וזיכוך הלעו"ז, שלא הושלם עד אז. ובמילא מובן הדיוק, שדוקא שמועת "מלחמת עמלק" היא שהביאה את יתרו ולא הנצחון של ישראל במלחמה זו יי.

רש"י עה"פ את כל אשר עשה) וזו היתה בט"ז באייר (שבת פז, כ. תוספתא סוטה פ"א ב. רש"י בשלח טז, א. — ומ"ש רש"י בשלח טז, לה (יהושע ה, יא), בט"ו באייר — פי' הרא"ם שמזנתו לאחרי ש' עברו ט"ו יום), וגם ע"ד מלחמת עמלק שהי' אח"כ — כשהיו הנ"י ברפידים; וגם הרי בא "אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלקים" (יח, ה), והרי לא באו אל מדבר סיני עד "ביום הזה" ר"ח סיון (שבת פז, ב. רש"י פרשתנו יט, א), וע"ז מבאר רש"י: קרי"ס ומלחמת עמלק.

ועד"ז י"ל באופן אחר קצת: מל' חמת עמלק גרמה חלישות בחשיבות וכבוד ישראל לעיני העמים [דהרי עד אז "גבהלו אלופי אדום גוי נמוגו כל יושבי כנען"] וכדחז"ל עה"פ אשר קרך משל לאמבטיא וכי' (תנחומא, יל"ש ופרש"י תצא כה, יז) — ואף ש"ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו" (בשלח יז, יג), מ"מ הרי הרי "ויחלוש" (וכדחז"ל עה"פ — וראה גם פרש"י ש' החלשים גשאר), וגם זה לא בנס גלוי, כ"א

עדיין בקרי"ס, [אלא שבאותה שעה היתה השבירה והביטול בהתפשטותה וכוחותי' של הקליפה (בהשפעתה שב" או"ה) — אבל עצם הקליפה נשאר בהתנגדות לאלקות (מאחר שלא נזדכך וגם לא נתבטל)] במילא ויבוא עמלק וילחם עם ישראל.

ובזה מבואר שלא ניתנה התורה (מצד ההכנה דבקרי"ס וגם לא מצד מעלתם וקדושתם של משה ובני" עצמם) עד שבא יתרו והודה ש"גדול ה' מכל האלקים", כי דוקא בו וע"י נעשה הבירור והזיכוך של ה"סכלות" דלעו"ז ונעשה ה"יתרון" בחכמה ד- קדושה — והתחברות זו דהתחתון ביותר עם העליון ביותר יי הוא הכנה למ"ת.

ה. והנה עפ"י הנ"ל, יובן (ב"יינה של תורה") מ"ש רש"י יי "מה שמועה שמע ובא יי קרי"ס ומלחמת עמלק". וידועה הקושי': הלא שמע יתרו וידע מכל הנסים הגדולים של יצי"מ, ולמה לא נתעורר לבא יי אלא ע"י שמועה

29 וראה ד"ה באתי לגני היתש"י יתרון האור שנעשה ע"י אתהסכא השוכא לגהורא. 30 ד"פ יתרו. וראה זבחים (קטז, א) ומכילתא כאן דחד דתד אמר קרי"ס וח"א מלחמת עמלק ועוד דעות. ורש"י מצרף ב' דעות הנ"ל!

31 כן הוא בכל הדפוסים שראיתי. 32 דמוכרח לומר שבשאלת רש"י "מה שמועה שמע ובא" הדיוק הוא ב"ובא", כי הרי מפורש בקרא השמועות ששמע "את כל אשר עשה אלקים למשה ול' ישראל עמו" וגם מוסיף "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים" ופרש"י "זו גדולה על כולם" — אלא שהשאלה היא מה גרם ביאתו, דאם יצי"מ הי' הגורם הי' בא תיכף אחר יצי"מ [ומוכרח לומר (גם להמ"ד שבא קודם מ"ת) שלא בא תיכף, דהרי קודם לביאתו שמע ע"ד ירידת המן (כדפ'

הוי' גו' מכל האלקים, היינו ב" תכלית ההמשכה עד למטה מטה ממש, כי הרי המציאות דלעו"ז לא נתבררה על ידי עבודתם (וכדוגמת עבודת הצדיקים). "עד שבא יתרו ואמר ברוך ה'". שעל ידו ה' הגילוי עליון דאור הוי' בתכלית ושלימות ההמשכה עד ל"התחתון" ביותר, שנת" ברר בהודאתו — ואז ניתנה התורה, חיבור עליונים ותחתונים.

ה. ההוראה מהנ"ל בעבודת כאו"א:

הענין דמ"ת צ"ל וישנו בכל יום ויום, וכנוסח הברכה "נותן התורה" לשון הווה — הרי ההכנה לזה היא העבודה ד"בכל דרכיך דעהו"י: ש" יהי' קשור ודבוק בהוי' ("דעהו") לא רק בעניני קדושה, אלא בכל דרכיך — גם ע"י עניני רשות, ולא רק ב" עניני רשות הקרובים לקדושה, אלא גם בעניני רשות הרחוקים מקדושה — בדוגמא למלחמת עמלק שגם היא היתה (ע"י תוצאותיה) הכנה למ"ת.

אולם לפני צ"ל העבודה דקרי"ס — העבודה בהענינים שבקדושה כנ"ל, וזה נותן כח ואפשריות למלחמת עמלק, הברור בעניני הרשות — תפילתי סמוכה למטתי ולאח"ז מביהכנ"ס ל" ביהמ"ד (ורק) לאח"ז — הנהג בהם מנהג דרך ארץ"י;

סדר האדם בכל יום ויום: ראשית עבודתו "מיד כשניעור" — הודאה ה" כללית של הנשמה, "מודה אני לפניך וכו'", ולאח"ז בא סדר העבודה ד" תפלה ולימוד התורה (עניני קדושה).

(39) משלי ג, ו. וראה לקו"ש ח"י שיתת א' לפ' וישלח בארוכה.

(40) שו"ע או"ח סי' קנה.

(41) סידור אדה"ז בתחלתו.

ו. ובוזה יובן עוד ענין הדורש ביאור: דהנה ידוע הכלל שהסדר צ"ל באופן של "מעלין בקודש"י, ועאכו"כ שבזה האופן ה' סדר הענינים של בני" במשך הזמן שבין יצי"מ ומ"ת, שיצאו מהמ"ט שערי טומאה"י ונתעלו בעילוי אחר עילוי עד שהיו ראויים למ"ת"י. ולכא"ו הרי בהמאורעות של הזמן ההוא היתה גם מלחמת עמלק, שגרמה ירידה גדולה במדרגתם של בני" עד ש"מלחמה לה' בעמלק מדור דור"י?

ועפ"י הנ"ל יתיישב: מכיון שמל" חמת עמלק היא הסיבה להזיכוך וה" ברור דלעו"ז ע"י יתרו, שהוא עילוי וגילוי נעלה יותר אפילו מהגילוי ד" קרי"ס, נמצא שגם מלחמת עמלק היא סוף-סוף חלק מהעלי' הכי נעלית וה" הכנה הכי קרובה למ"ת.

ז. וע"פ הנ"ל יבואר מה שארו"ל שגנאי הוא למשה ושש"ר שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך ה'": "ברוך" הוא מלשון המשכה, וכלשון רז"ל"י "המבריק את הגפן", ו"ברוך ה'" פירושו המשכת הוי' (אלקות), והיינו שהגילוי אור אלקי שע"י שירת (ועבודת) משה ושש"ר, אף שהיא במדרגה נעלית עד מאד, מכל-מקום לא ה' זה עדיין באופן של "ברוך

לפי חרב, באופן של מלחמה (ודרך הטבע) — לכן בא יתרו להקים את כבודם ע"י שהוא ה"כהן מדין" (בב' הפירושים) יבוא אליהם להמדבר.

(34) ברכות כח, א. וש"נ.

(35) זוהר חדש ר"פ יתרו, ת"ז תל"ב.

(36) והו"ע ספה"ע שבכל יום נמשך

עוד שער קדושה (ראה לקו"ש ח"ג ע' 996).

(37) בשלח יו, טו.

(38) כלאים רפ"ז. וראה תו"א מקץ לו, ג.

לה ולא רק דבר הקבוע ושווה בכל יום — באיכות או בכמות).

אבל נוסף על הנ"ל ישנם כמה חילוקי דרגות הן „בישכר“ והן „ב־זבולחן“ — ויש שמתן־תורה שלו שבכל יום הוא בפרק א' שחרית (בביהמ"ד), סדר קדושה שבסוף ה' תפלה יי, ק"ש שבתפלה, פ' התמיד וכו', או גם פ' ברכת כהנים כו' שלאחרי ברכות (כולל תפלות שבהם) השחר.

ועבודה באחד אופנים הנ"ל היא הכנה להגילוי דמ"ת, „אנכי הוי'“ נעשה „אלקיך“ — כחך וחיותך יי.

(משיחת ש"פ יתרו תשכ"ה)

(46) ראה פס"ד להצ"צ או"ח סקל"ב.

(47) ראה לקו"ת דברים ית, א.

ורק אח"כ פת של שחרית (אלא שאם רגיל בה — אוכלה קודם הליכה לביהמ"ד, כדי שיהי' בריא וחזק ל־עבודת בוראו, כולל הלימוד בביהמ"ד שאין לו קצבה, משא"כ תפלת צבור בביהכנ"ס) יי וכו', עניני הרשות — מתחלה צ"ל גילוי אור הנשמה ע"י התפלה ותורה, ורק אח"כ אפשר להמשיך האור דקדושה גם בענינים גשמיים יי ;

והנה הנ"ל הוא הסדר לרובא דרובא (והתורה על הרוב תדבר) — שבמשך כל היום בכל זמן פנוי שלו יי לומד תורה — ואדרבא זהו עיקר ת"ת שלו (כי התורה הרי ענינה — לאפשא יי

- (42) שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה. להעיר מפס"ד להצ"צ או"ח ריש הלי תפלה (ע' 8).
- (43) שלכן אסור לאכול קודם התפלה, כי „איך יעלה המאכל והוא עצמו מקושר למטה“ (לקו"ת צו ה, א. ובכ"מ).
- (44) ראה סנה' צט, א — הובא כס' של בינונים פ"א.
- (45) זח"א יב, ב. תו"א מקץ לט, ד.